

PAPER_de_VIDRE_

Número 60, 16/01/12

Per Guillem Miralles

'A partir de l'any que ve publicarem material inèdit de Joan Sales i hi haurà volums gloriosos'

Entrevista a Maria Bohigas, responsable de Club Editor

Dedico aquesta entrevista a l'Eugeni Estopà, la Mercè Ibarz, el Martí Sales i la Tina Vallès. Gràcies a ells vam poder publicar a Paper de vidre una entrevista a la Núria Folch (/pdf_pdv/n44.pdf) i una altra a Joan Sales (/index.php/inici/entrevista/numero/50). Sense ells no hauria estat possible obrir alguns interrogants que ara tractem de contestar en aquesta nova entrevista a un membre de la família Sales-Folch. Però la resolució d'algunes preguntes va acompanyada de l'obertura de nous interrogants. La història, per sort, continua.

*****

El dia 8 de desembre del 2011, en ple pont de la Puríssima, rebo un correu electrònic de l'escriptora Mercè Ibarz avisant-me de la publicació de l'article **Recuerdo de Joan Sales** (http://www.elpais.com/articulo/cataluna/Recuerdo/Joan/Sales/elpepiespcat/20111208elpcat_4/Tes) al diari *El País*. Llegeixo l'article i immediatament em vénen al cap records de la casa del Carmel. D'altra banda, constato que la suposada novel·la inèdita de Joan Sales encara no s'ha editat. Enllaço aquest article en un tuit del Pdv (<https://twitter.com/#!/paperdevidre>) i el reenvio a algun amic que no tuiteja.

Uns quants dies després d'aquells dies festius del pont, em trobo a l'estació de Sarrià dels FGC a Rubèn Intente, bon amic del *Paper de vidre* i autor de la interessant novel·la *Mapa Mut* (Angle Ed. 2010). Em pregunta per la novel·la inèdita de Sales, després d'haver llegit l'article de la Mercè Ibarz. Decideixo que val la pena redactar un correu electrònic a tots els subscriptors de *Paper de vidre* per fer difusió de l'article i recordar la vinculació de *Paper de vidre* amb Joan Sales.

La Mercè Ibarz ja parlava d'aquesta novel·la inèdita en l'**entrevista que vam recuperar al Paper de Vidre** (/index.php/inici/entrevista/numero/50). Han passat els anys i ningú més en parla. ¿Per què no s'hi interessin els periodistes o els crítics, els historiadors de la literatura, qui sigui del ram que li toca? Bé, també s'hi pot interessar algú altre, com ara nosaltres mateixos...

Falta poc més d'un mes per a l'edició del número 60 de Pdv i no tenim decidit encara a qui entrevistarem, després d'una temptativa fallida. Ja ho tinc. Només cal que la raó ajudi a la intuïció. Demano al Miquel Adam si té el correu electrònic de la Maria Bohigas, néta de Joan Sales i actual responsable de Club Editor. Me'l facilita

(gràcies, amic), m'hi poso en contacte i li proposo fer-li una entrevista.

Quedem el dia 30 de desembre a l'Ateneu. Ni ella ni jo en som socis, per tant, anem directament al bar. Comencem el procés de realització d'aquesta entrevista, que acaba just ara que la llegiu.

*****

¿Quins records tens del teu avi Joan Sales, des del punt de vista de la relació familiar avi-néta estrictament?

Els records que tinc del meu avi són els de qualsevol néta que hagi tingut amb el seu avi una relació estreta. Nosaltres -els meus pares i els tres fills, que som l'Anna, el Pere i jo- vivíem a París, ja que els pares hi havien anat a estudiar l'any 1962 i encara hi viuen avui. Però aprofitàvem totes les vacances escolars, que en el sistema francès són cada mes i mig, per passar una temporada amb els avis, a Barcelona i l'estiu a Siurana. Ens vèiem molt i ens escrivíem encara més: cada setmana. I com que el món dels meus avis era molt particular, tant a Barcelona, on vivien dalt d'una muntanya, com a Siurana, que era un altre planeta, la petjada dels avis durant la infància va ser fortíssima.

¿Coneixies la seva faceta com a escriptor i editor?

Que l'avi Joan fos escriptor o editor era cosa que sabíem però que no tenia cap mena d'importància. Vull dir, que no determinava gens la visió que me'n feia. Sí que tenia molt present, en canvi, que el meu avi havia estat soldat. No sé per què m'impressionava, suposo que té a veure amb les mitologies infantils que cada persona tragina. No va ser fins al moment de la seva mort que vaig començar a llegir-lo. La primera obra d'ell que vaig llegir van ser *Els Germans Karamàzov*, i dic 'obra d'ell' de tant que conté d'ell la seva traducció, gairebé diria: de tant que l'hi puc sentir. Sense comptar aspectes molt més fonsos.

L'avi de la meva infància no era gens llibresc. No s'hi encaparrava gens, amb el que poguéssim llegir. Però, anys més tard, quan vaig llegir per primera vegada *Incerta glòria*, vaig descobrir que el món que ens havia llegat era ben bé el que envolta en Lluís i en Cruells durant els anys de guerra: el cel nocturn, el gust de dormir al ras, de fer fogueres, la companyia dels arbres i de les bèsties, un univers de sensacions i una manera d'impregnar-se'n que fan que, quan rellegeixo la novel·la, segons com és gairebé de records personals que em parla.

¿Quin balanç fas de l'evolució de Club Editor des que te'n fas càrrec, sobretot pel que fa a la primera etapa, amb Columna i Planeta?

La primera etapa de Club Editor sense Joan Sales en realitat no va ser amb Columna sinó amb Núria Folch tota sola: durant sis anys l'editorial la va dirigir la meva àvia. Va ser llavors que va editar i publicar la novel·la pòstuma de Mercè Rodoreda, *La mort i la primavera*, en una versió que ha fet fer molts escarafalls als filòlegs patentats però que, mirada sense manies, resulta una edició alhora rigorosa, original i honesta, capaç de donar ales a una obra que altrament no hauria estat llegida sinó pels erudits. I també llavors va demanar a Josep Maria Ballarín la novel·la *Mossèn Tronxo*, que es va convertir en un èxit de vendes sonadíssim quan la va publicar, ja associada amb Columna.

Per dir-ho en poques paraules, l'associació de Club Editor amb Columna va ser molt

profitosa per a Columna, que va treure bons rèdits del fons construït per Joan Sales i enriquit per Núria Folch. En ser absorbida Columna per Planeta, Club Editor ja era una editorial en coma: existia legalment, però havia desaparegut de les llibreries. Planeta va tenir l'encert de fer un bon diagnòstic: aquella associació no podia durar.

D'altra banda, no crec que l'evolució de Club Editor en el si de Columna i Planeta tingui res de singular, al contrari: és el que sol passar gairebé sempre que una editorial independent amb caràcter propi és absorbida per un grup amb vocació per damunt de tot comercial, i la mecànica d'aquests 'matrimonis' ha estat perfectament descrita ja fa molts anys per Schiffrin. No és pas que els grups tinguin ganes de carregar-se les editorials que absorbeixen, sinó que no hi ha manera de conciliar l'existència d'aquestes amb la lògica d'aquells, una lògica en què cada llibre ha de ser rendible. I fa rodar el cap de pensar que la literatura catalana avui dia està en bona part concentrada dins d'un monopoli regit per aquesta norma.

Parla'ns de la línia editorial (si és que t'agrada aquest concepte) d'avui de Club Editor. Des de fora, s'observa que hi ha llibres molt diversos: per una banda, els llibres de La cara fosca (correspondències de Joan Sales, *El desgavell* de Ferran Planes), traduccions d'autors estrangers, autors novells amb èxit de crítica i públic com Marc Cerdó, i fa poc heu editat una novel•la gràfica d'Eulàlia Sariola. Sorpren aquesta diversitat.

Tens raó: no m'agrada parlar de línia editorial perquè no descriu pas el treball ni el projecte que hi ha darrere de Club Editor. Si de cas, té forma de teranyina o de qualsevol cosa que es ramifiqui a partir d'un cor: el que importa és la relació de cada llibre amb els altres. Què és el cor? El fons històric, que constitueix un conjunt de fortes personalitats literàries com ara Rodoreda, Arbó, Bonet, Benguerel, Villalonga o Sales. Ara bé, amb en Josep Cots, el fundador d'Edicions de 1984 -que és amb qui vaig associar-me ara farà set anys-- teníem clar des del principi que no volíem convertir aquest fons en un museu. Calia entroncar amb la vocació primera de Club Editor, o sigui oferir al públic un cert paisatge literari contemporani, d'obres catalanes o traduïdes, en què no impera un corrent o una voga sinó una personalitat. I em penso que els nous autors de Club Editor tenen això: es diguin Marc Cerdó, Aharon Appelfeld o Aimee Bender. La diversitat que assenyaales n'és una conseqüència: un conjunt d'autors que escriuen amb personalitat, amb llibertat, és un conjunt bigarrat a primera vista. Si files més prim, t'adones que *El món per un forat*, la novel•la gràfica de l'Eulàlia Sariola, s'emparenta amb les novel•les de Mercè Rodoreda. O que *La cova del sol*, d'Elias Khoury, dialoga d'una manera ben peculiar amb la literatura catalana inspirada per la guerra i l'exili.

La Cara fosca és una altra cosa: m'interessen molt els textos literaris escrits com qui diu a la frontera de la vida pública i privada. Les cartes, els dietaris... M'interessen perquè reflecteixen la Història d'una manera ben particular. Desdiuen la narració diguem-ne canònica de la Història. I en un temps com el nostre, en què la Història es reescriu, especialment la de la Guerra Civil i la postguerra, m'interessa molt publicar textos que abordin els fets col•lectius sense hagiografia, sense simplisme. Els trobo estimulants: t'empenyen a qüestionar el que sents.

El Club Editor, segons s'ha escrit, va ser la temptativa més reeixida de fer una literatura de qualitat, sense pretensions intel•lectualistes, amb una llengua assequible i natural, amb temes d'interès per al públic mitjà. I tot això en un context no gens favorable, en el qual s'estava produint una substitució cultural. Tu dius que les coses han canviat i que et sembla que actualment estàs portant l'editorial segons criteris molt diferents als del teu avi. Explica'ns-ho.

Mira, el propòsit del primer Club Editor em penso que no es pot entendre si no tens present la dimensió política del projecte: 'els llibres són una arma', la frase és de

Joan Sales, una arma quan ja no te'n queden d'altres perquè has perdut la guerra. Es tractava, a través de la literatura, de reconstruir un públic que s'identifiqués amb ella: es tractava en el fons de reconstruir una societat que se sentís catalana, per això era tan important el 'públic mitjà' i per això era capital publicar novel·les ben novel·les, i fer-ho en una llengua 'natural': per no posar barreres entre la gent catalana i la seva literatura.

Avui dia el problema és tot un altre. Avui dia hi ha una part importantíssima de la societat catalana que se'n sent i se'n diu, de catalana. I hi ha unes quantes editorials comercials, en el millor sentit de la paraula, que han sabut convocar el públic al voltant d'uns autors i unes obres. I la literatura catalana és més visible de portes enfora, més traduïda. I també hi ha un govern català que té plena competència sobre l'ensenyament i la política cultural. Però mentrestant els tiratges de la immensa majoria de llibres en català no paren de disminuir, igual que les hores docents dedicades a l'ensenyament de la literatura catalana per cert, i que els programes literaris a tots els canals públics.

Això no passa només a Catalunya, naturalment: la literatura avui dia interessa una proporció marginalíssima de la població, i ben poc els governs, aquí i a tot arreu. Ara bé: resulta que aquí, si no entenc malament les reivindicacions que sento, la literatura hauria de ser la clau de volta. O és del pa amb tomàquet que parla el 'Som una cultura, som una nació'? Jo no veig en què pot consistir aquesta cultura pròpia que el catalanisme reivindica com a raó de ser, si no és en la cultura escrita. Com expliquem la Història, quines històries expliquem i de quina manera: aquí sí que hi ha diferència entre una cultura i una altra.

I mentrestant resulta que a l'escola els llibres que llegeix la canalla a l'assignatura de Llengua i Literatura catalanes són les novel·letes infectes del Jordi Sierra, per cert traduïdes del castellà. Jo, com a editora, contra aquest estat de coses no hi puc fer res, perquè no em dona la gana d'actuar com si fóssim encara en els temps de la resistència: ja fa prou que dura la guatlla i la realitat és que el govern de Catalunya ha parit tot solet una escola on la literatura catalana sembla que faci vergonya de tan poc i tan malament que s'ensenya. El que sí que puc fer és dirigir-me als lectors de literatura que tinguem: dirigir-m'hi en català, amb obres que puguin satisfer els qui volen saber què s'escriu de bo per aquests mons, perquè la literatura els importa. I això, avui dia, implica acollir moltes maneres d'escriure, no sols la novel·la ben novel·la: per això trobes, al Club Editor, a més de reculls de contes d'Alice Munro -cosa mai vista en temps del meu avi, i és que resulta que la Munro és una de les grans escriptores del nostre temps-, novel·les gràfiques, proses inclassificables com les d'Hervé Guibert o Pierre Michon i ara, aquest mes de febrer, dos volums d'autors catalans que em fan una especial il·lusió: l'un és de Biel Mesquida, l'altre de Blanca Llum Vidal.

¿Com veus Club Editor en l'actual context editorial i els reptes que vindran (agrupacions d'empreses editorials, incertesa davant el llibre digital, paper de les petites editorials...)?

Qui ho sabés... Fa dos anys t'hauria respost una sèrie de coses que avui em semblen dubtoses. La veritat és que els editors no sabem què passarà amb el llibre. El llibre digital, fora dels Estats Units, no es ven gens; i el llibre en paper cada dia es ven menys: això és el que se sentia a Frankfurt a la darrera sessió. El format, rai: si un dia convé deixar d'imprimir i fer llibres virtuals, no serà cap gran revolució. El que no sap ningú és si la manera de llegir que coneixem els que llegim llibres --aquesta reclusió, aquest aïllament del lector amb el llibre-- no està passant a la història. ¿Quina és la proporció de gent que fa vint anys ocupava una part del seu temps llegint llibres i que avui la dedica a navegar per internet? ¿I com llegiran els que s'han format completament en l'univers internet? La qüestió no és el format, sinó la manera de llegir, ja que internet fomenta una manera de llegir quasi antagònica de

l'altra. A internet la interferència és la regla.

Jo puc imaginar-me que d'aquí a no gaire els llibres siguin una raresa completament marginal. En realitat, ja ho són avui, si calcules quina és la proporció entre el tiratge habitual dels llibres i la població d'un país: fins en països molt lectors parlem d'un 0,05% a tot estirar... El problema, el gran problema, és que editar és complex, fa intervenir moltes persones i molts talents, i perquè es faci bé cal retribuir-los, i per poder retribuir-los cal vendre llibres. Aquest és el cercle viciós i no hi ha ningú que sàpiga resoldre'l. D'ençà que jo vaig començar a treballar en el món editorial he vist sacrificar molts filtres en l'elaboració dels llibres: vint anys enrere cada text era revisat successivament per tres correctors, avui un de sol i gràcies. Justament perquè la feina intel·lectual és la més cara, és la que el sector editorial està comprimint de manera salvatge, a tots els nivells. Ara bé, l'única cosa que no deixarà de ser necessària és aquest treball, el treball de la gent que entén de llibres i de literatura. La resta... en el fons és prescindible.

I t'he de dir que la perspectiva d'un daltabaix general gairebé ve de gust. Perquè això de copiar els mètodes del màrqueting tal com es van concebre per a productes de consum massiu quan el que fem nosaltres no té res de massiu... Els videoclip de promoció, quan surt un llibre... Els canals de difusió... Els programes de llibres, els suplementos culturals de la premsa, fins i tot molts festivals i iniciatives públiques amb vocació literària, sembla que oblidin que el seu públic de debò són els lectors de literatura, i aquests lectors el que volen és que se'ls parli de literatura. Doncs no, fan l'equació al revés: ja que la literatura no interessa, fem llibres i activitats que defugin la literatura, a veure si els no lectors piquen. És una manera perversa, una més, d'entendre la democràcia. Convertir els no lectors en lectors, això només pot fer-ho l'escola. Mentrestant els escriptors, fins i tot els més bons, han de volar de fira en fira i de programa en programa perquè els facin preguntes cretines, la qüestió és ocupar espai mediàtic. I tot plegat s'acaba convertint en una pallassada.

Una cosa sí que te la puc assegurar: la millor decisió que he pres ha estat associar-me amb Edicions de 1984. Són dos projectes editorials que es fan molt bona companyia, que en lloc d'anul·lar-se es reforcen, perquè comparteixen uns fonaments. Però no crec que això pugui ser una fórmula general: si no hi ha una comunitat molt particular la cosa no rutlla. Molts editors independents, aquí i arreu, han intentat reflexionar sobre la manera d'associar recursos, de col·lectivitzar aspectes de l'activitat editorial. Hi ha qui se'n surt, però la immensa majoria d'intents, pel que en sé, no aconsegueixen resoldre els problemes que es proposaven resoldre. I potser ve del fet que cada editorial independent té al darrere un projecte molt personal. Per mal i per bé.

Un recent article de l'escriptora Mercè Ibarz publicat a El País ha recordat l'existència d'una novel·la inèdita escrita per Joan Sales fa molts anys, que segons ella tracta temes de la joventut i l'exili i està escrita en català i castellà. ¿Existeix aquesta novel·la? ¿Per què encara no s'ha publicat? ¿Es publicarà algun dia?

Aquesta novel·la existeix, i està escrita en català i castellà igual que *Incerta glòria*: els personatges castellanoparlants en els diàlegs parlen en castellà. Aquest inèdit és un cas complicat. Parlem d'un escriptor que va publicar una sola novel·la, però que no va deixar de reescriure-la durant vint anys llargs... És clar que venia en part de la impossibilitat de publicar segons què a segons quines èpoques, però el cas és que la reelaboració és fonamental en la manera d'escriure d'en Sales. La novel·la inèdita, pel que se'n pot saber, és una primera versió: una primera versió probablement molt esporgada, però que tot just començava a reescriure. Publicar-la així com així no em sembla que sigui una decisió gaire inspirada. D'altra banda, de material inèdit apassionant i ric, Sales n'ha deixat molt, només que no té forma de novel·la... Això ho ha descobert la Montserrat Casals, que prepara una biografia d'en Sales per a la

tardor que ve. A partir d'aquesta biografia sí que començarem a publicar material inèdit. I francament em penso que hi haurà volums gloriosos.

També darrerament Isona Passola va comunicar la compra dels drets d'*Incerta Glòria* per fer-ne una pel·lícula. Explica'ns com ha anat i com s'ha vist des de Club Editor i els terminis per portar-la al cine. (a la correspondència Sales-Rodoreda, Sales escrivia que li agradaria que algú portés IG a la gran pantalla, en el moment en què veu com de *La plaça del diamant* se'n fa una pel·lícula).

Els detalls serien llargs d'explicar. Per fer-ho curt, unes quantes productores van demanar-me els drets d'*Incerta glòria* per fer-ne una minisèrie de televisió. Les minisèries que adapten obres literàries la veritat és que a mi en general m'esgarrifien. Però hi havia la possibilitat de fer-ne una pel·lícula: això és una altra cosa. I vaig pensar en l'Agustí Villaronga. Aleshores *Pa negre* encara no s'havia convertit en el que és ara: el que jo coneixia de l'Agustí, el que m'atreia molt, eren les seves notes de lectura sobre *La mort i la primavera*, i també el tractament que havia donat a segons quins aspectes de la novel·la *El mar*: l'Agustí Villaronga trobo que és un lector finíssim, excepcional de debò. D'una intel·ligència molt fonda i molt personal. I m'interessa que aquesta sensibilitat s'apliqui a *Incerta glòria*. Perquè l'últim que desitjo és que es converteixi en una mena de *Benhur* de la Guerra Civil, i sé que amb l'Agustí això no passarà. D'altra banda, ha resultat que darrere del primer intent d'adaptar *Incerta glòria* al cine, empès pel Betriu fa molts anys, ja hi havia la Isona...

Fa uns mesos que s'ha publicat la correspondència entre Llorenç Villalonga i Baltasar Porcel que conté revelacions sorprenents (per desconegudes) en relació a un suposat assetjament sentimental de Núria Folch a Villalonga escrivint-li llargues cartes i també hi apareix una relació incestuosa. ¿Quina opinió et mereix tot plegat?

Quina opinió?... Mira, l'edició d'aquest epistolari per mi és molt significativa. Molt tristament significativa. Perquè aquest epistolari és ben particular: si fa no fa una tercera part de les cartes divaguen sobre la vida íntima dels meus avis. Molt especialment, de la meva àvia. En Villalonga n'escriu de molt gruixudes, i sempre que ho fa insisteix al Porcel: Sobretot no ho diguis a ningú. En Villalonga no para de repetir: d'aquesta senyora en dic tot el mal que puc com a editora, però la seva vida privada és ben seva. I el senyor Porcel va decidir publicar-ho *tot*. Cosa que diu molt de l'home Porcel, no precisament a favor seu. I amb la voluntat del Porcel i el permís dels hereus d'en Villalonga, resulta que Edicions 62 i la Rosa Cabré en tenen prou per publicar un llibre que difama i injuria la Núria Folch a cada passa.

Em crida molt l'atenció com s'ha editat aquest volum. M'obliga a preguntar-me quina concepció es té de l'honradesa. Les cartes dels meus avis al Villalonga, la senyora Cabré diu que no les va llegir perquè no formen part del fons Villalonga, que és el que ella ha consultat. És fenomenal. Jo he publicat l'epistolari Rodoreda-Sales editat per la Montse Casals, i et puc assegurar que l'edició d'un epistolari t'obliga a consultar moltíssims arxius, públics i privats. Altrament no entens res. I m'admira moltíssim que la senyora Cabré no es prengués mai la molèstia de contactar-nos a mi o a la meva mare. I m'admira molt que l'editorial on publica la senyora Cabré tampoc s'hagi pres aquesta molèstia.

La publicació d'aquest epistolari, a més d'una barrabassada em sembla una camama. Per exemple, en Porcel diu al Villalonga que el matrimoni Sales eren anarquistes i que es van fer catòlics per ocupar una posició de poder després de la guerra: imagina't! Catòlics espanyolistes, arriba a dir. Quan saps la trajectòria dels meus avis, que aquesta opinió d'en Porcel es publiqui sense cap nota ni cap aclariment és... Tampoc hi ha cap nota, per cert, que t'aclareixi si el Villalonga va ser

o no va ser de Falange, si va ajudar o perjudicar una sèrie de gent en el moment de les execucions massives a Mallorca... Res de res. Si tens present que la senyora Rosa Cabré va interposar una demanda per injúries contra en Josep Albertí perquè l'havia tractada de paradigma de la cultura oficial i acadèmica catalana, et quedés una mica de pedra que no s'hagi fet la pregunta de quina mena d'acte ha comès amb l'edició d'aquest volum.

A *Paper de vidre* vam publicar l'any 2007 una llarga entrevista a la Núria Folch que se'ns apareixia no només com la dona de Joan Sales sinó com una influència cabdal respecte a posicionaments ideològics, literaris, culturals, polítics. ¿Creus que és així i que no es pot entendre la figura de l'un sense la de l'altre respecte a l'obra literària i editorial?

La pregunta més difícil de totes... Sí i no. Són dues persones lligades molt estretament. I el 'cas' Villalonga ho fa veure: la meva àvia s'hi implicava molt, en l'editorial. Per exemple, amb el procés d'edició de *Bearn*: la meva àvia en moltes coses era una persona intractable, i al Villalonga el va tractar com si ella fos el Sant Ofici i ell un heretge. Potser hauria valgut la pena que no s'hi impliqués tant... Per un altre cantó, sense ella, sense el seu treball, sense la mena de camaraderia com de companys de front que hi havia entre els meus avis, Club Editor segurament no hauria estat possible. I per un altre cantó encara, si la meva àvia s'hi hagués ficat més, probablement Club Editor hauria estat ben diferent. Perquè tanmateix el meu avi no era un pobre marit dominat, com et podries pensar llegint aquell parell de trinxeraires que no deixaven de ser en Villalonga i en Porcel: era un home molt independent, segons com molt rígid però molt més lliure, també, que la meva àvia. Diria jo. I pel que fa a l'obra literària, aquí sí que era completament lliure: aquí sí que no deixava que ningú hi fiqués el nas.

En una altra entrevista vas dir: 'El que sempre prevalia en Joan Sales era l'impuls. Això fa que sigui una figura poc usual en el món de les lletres'. ¿Creus que malgrat l'esforç que s'ha fet els últims anys per reivindicar-lo encara ara genera pors i recels? ¿Per què hi ha gent que s'entesta a menysprear la seva obra? ¿Molesta encara? En aquest sentit, l'exposició 'Continuar el combat' contribuirà a difondre la seva obra però, ¿persistirà la polèmica al voltant d'ell malgrat tot?

L'exposició no sé quines repercussions tindrà. Ha estat una experiència bonica, això sí. I el treball que hi ha fet en Julià Guillamon és un contraexemple del que et deia abans: hi ha la voluntat de donar a veure totes les forces en joc. De no ser parcial, de tenir visió de conjunt i sensibilitat històrica. I el llibre catàleg que n'hem fet després, la veritat és que em fa molta il·lusió haver-lo publicat. Conté un Diccionari Sales de literatura que és per sucari-hi pa. Recordes allò que deia la Rodoreda -voldria ser aquella criatura que diu: El rei va despullat? Doncs el meu avi era això. No pas sempre, que moltes coses se les callava; però déu n'hi do.

Per què hi ha gent que encara avui menysprea i devalua la seva obra? No sé què dir-te. No és un cas únic. Em sembla que el medi literari català sempre ha estat mesquí. Ja se'n queixava en Narcís Oller a les seves memòries literàries, que per cert són un llibre interessantíssim. Despollar un sant per vestir-ne un altre: no hi ha manera de sortir d'aquí. Igual com només hi pot haver un sol especialista de cada cosa. Dos? Es barallaran com dos galls de corral. Sembla que tothom tingui por de ser generós amb els altres. Sembla que imperi a tot arreu aquella mentalitat que en Pla descrivia tan bé, aquella mentalitat que figura que és dels pagesos però que retrobes en molta "gent de cultura": tot el que perjudiqui el teu veí et serà profitós.

Cal ser molt poc generós per no entendre que la manera d'editar d'en Sales, aquesta manera molt intervencionista, que alguns van patir de mala manera però

que ha beneficiat molts llibres i molts autors, era una manera de fer que no pots entendre si no tens present que era un escriptor. I no pas qualsevol escriptor. Un escriptor molt superior a la immensa majoria dels que ell publicava. En coneixes gaires, d'artistes que hagin arraconat la seva obra per fer créixer la dels altres? Jo, no.

Paper de Vidre
Copy Left. pdv@paperdevidre.net